

A detailed section of a painting, likely a triptych. On the left, the Virgin Mary is depicted with her eyes closed, wearing a white headscarf and a red garment. On the right, the young Christ Child is shown with long, wavy red hair, wearing a red garment, and holding a small piece of bread. Above the child's head is a basket of fruit, including apples and oranges, with green leaves. The background is dark and textured.

Meesterwerken
uit de
Hermitage

De schatkamer!

Colofon catalogus

WETENSCHAPPELIJKE REDACTIE

Prof. dr. Michail Piotrovsky

AUTEURS ARTIKELEN

Irina Bagdasarova
Vincent Boele
John Leighton
Henk van Os
Michail Piotrovsky

AUTEURS OBJECTBESCHRIJVINGEN

Adel Adamova AAd
Andrej Aleksejev AAl
Jelena Ananitsj JAn
Sergej Androsov SA
Jelena Arsentjeva JAr
Irina Artemijeva IA
Boris Asvarisjtsj BA
Irina Bagdasarova IB
Tatjana Boesjmina TB
Aleksandr Boetjagin ABt
Andrej Bolsjakov ABl
Mariam Dandamajeva MDa
Ljoedmila Davydova LD
Michail Dedinkin MDe
Svetlana Demesjtsjenko SD
Jekaterina Derjabina JD
Galina Dorofejeva GD
Maria Garlova MGa
Joeri Goedymenko JG
Vera Goeroeleva VG
Natalja Goeseva NGs
Olga Gorskaja OG
Natalia Gritsaj NGr
Michail Gromov MGr
Anatoli Ivanov AIv
Anna Ivanova AIa
Jelena Ivanova II
Jelena Jarovaja JJa
Grigori Jastrebinski GJ
Joeri Jefimov JIf
Joelia Jelichina JIl
Ljoedmila Kagane LKa
Vitali Kalinin VK
Irina Kalinina IK
Jelena Kartsjova JKa
Jevgeni Kiy JKi
Sergej Koedrjajtsev SK
Larisa Koelakova LKo
Tatjana Koemzerova TKm
Tatjana Koestodijeva TKs
Jelena Korolkova JK
Albert Kostenevich AK
Karina Krasilnikova KKa

Konstantin Kravtsov
Aleksej Larionov
Darja Lazarevskaja
Olga Maltseva
Natalja Mavrodina
Maria Mensjikova
Rafael Minasjan
Jekaterina Nekrasova-
Sjedrinskaja
Vsevolod Obraztsov
Andrej Omeltsjenko
Anna Petrakova
Joeri Piotrovski
Joeri Pjatnitski
Joelia Plotnikova
Anton Pritula
Jelizaveta Renne
Tatjana Rjabkova
Kira Samosjoek
Marina Schulz
Tatjana Semjonova
Jelena Sjlikevitsj
Tatjana Slepova
Aleksandr Solovjov
Jelena Stepanova
Olga Stepanova
Anna Trofimova
Dmitri Tsjistov
Jekaterina Vasiljeva
Anna Vilenskaja
Madina Zajtsjenko
Irina Zasetskaja
Nikolaj Zykov

EINDREDACTIE

Irina Bagdasarova
Arnoud Bijl
Vincent Boele

VERTALERS

Arnoud Bijl (EN-NL)
Catherine Phillips (RU-EN)
Janey Tucker (NL-EN)
Gerard van der Wardt (NL-EN)
Peter Wezel (RU-NL)

TEKSTREDACTIE ENGELS EN NEDERLANDS

Lidewij van den Berg
Swetlana Datsenko
Catherine Phillips
Hermitage Amsterdam

KKv
AL
DL
OM
NM
MM
RM

JNS
VO
AO
APe
JPi
JPj
JPl
APr

JR
TR
KS
MS
TSe
JSj
TSl

AS
JSt
OS
AT
DT

JV
AV
MZ
IZ
NZ

BEELDREDACTIE Marinka de Boer

FOTOGRAFIE

Pavel Demidov
Aleksandr Koksjarov
Aleksandr Lavrentjev
Joeri Molodkovets
Aleskej Pachomov
Inna Regentova
Konstantin Sinjavski
Dmitri Sirotkin
Svetlana Soejetova
Andrej Terebenin
Vladimir Terebenin

GRAFISCH ONTWERP Gebr. Silvestri

DRUK- EN BINDWERK Printer Trento, Italië

LITHOGRAFIE Bert-Jan Nieuwenhuis / Pixel it

PAPIER

Binnenwerk 150g Arctic Volume White
Omslag 300g Invercote G

FONTS

Collis
Foundry Gridnik
Univers

OPLAGE

2.500 Nederlands
1.000 Engels

UITGEGEVEN DOOR Hermitage Amsterdam

UITGEVER

Annelies ter Brugge

VERSPREIDING IN DE BOEKHANDEL WBOOKS / wbooks.com

ISBN Nederlands
978 90 78653 790

ISBN Engels
978 90 78653 783

NUR 640

Catalogus bij de tentoonstelling
*De schatkamer! Meesterwerken
uit de Hermitage* van 2 februari
tot en met 25 augustus 2019,
georganiseerd door Staatsmuseum
de Hermitage in St.-Petersburg
en de Hermitage Amsterdam.

FOTOVERANTWOORDING

© State Hermitage Museum,
St Petersburg, behalve:
pp. 17, 208–09 Rineke Dijkstra
p. 27 boven Evert Elzinga
p. 27 onder Joost de Beij
p. 47 afb. 5 bpk / Volker-H Scheider
p. 134 Henk van Os

Afbeelding op pp. 18–19 en 136–37:
Teresa Mar, *Secret Garden*.
Lichtkunstprojectie voor de
Hermitage Amsterdam, 2019

De Oostenrijkse lichtkunstenaar
Teresa Mar heeft voor *De schatkamer!*
een bijzonder lichtkunstwerk
vervaardigd, een lichtprojectie
op het plafond van de Grote Zaal.
Hierin verwerkte ze afbeeldingen
van de ruim tweehonderd
voorwerpen uit de tentoonstelling.

COPYRIGHT

© 2019 State Hermitage Museum,
St Petersburg
© 2019 Hermitage Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets
uit deze uitgave mag worden ver-
veelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in enige vorm
of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën of op
welke andere manier, zonder voor-
afgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd
de rechten met betrekking tot de
illustraties volgens de wettelijke
bepalingen te regelen. Degenen die
desondanks menen zekere rechten
te kunnen doen gelden, kunnen zich
alsnog tot de uitgever wenden.

 W BOOKS

HERMITAGE AMSTERDAM

Colofon tentoonstelling

TENTOONSTELLINGSCOMITÉ

STAATSMUSEUM
DE HERMITAGE,
ST.-PETERSBURG

Prof. dr. Michail Piotrovsky
Directeur

Prof. dr. Georgi Vilinbachov
Adjunct-directeur Onderzoek

Dr. Svetlana Adaksina
Adjunct-directeur, Hoofd Collecties

Dr. Mariam Dandamajeva
Wetenschappelijk Secretaris

HERMITAGE AMSTERDAM

Cathelijne Broers
Directeur

Paul Mosterd
Adjunct-directeur

*Hoofd Communicatie,
Educatie & Marketing*

Marlies Kleiterp
Hoofd Tentoonstellingen

Mark van Kampen
*Controllen Financiële
en Juridische Zaken*

Sebastiaan Lagendaal
Hoofd Facilitaire Zaken & Veiligheid

TENTOONSTELLINGSSTAF

Michail Piotrovsky
Commissaris

Opstelling concept
Irina Bagdasarova
(Staatsmuseum de Hermitage)
Vincent Boele
(Hermitage Amsterdam)

CONCEPT TEAM STAATSMUSEUM DE HERMITAGE

Irina Bagdasarova
Natalja Goeseva
Anna Ivanova
Joeri Jefimov
Irina Jetojeva
Konstantin Kravtsov
Sergej Koedrjajtsev
Irina Nikoelina
Marina Schulz
Tatjana Semjonova
Natalja Soetjagina
Jelena Starkova
Darja Vasiljeva

CONCEPT TEAM HERMITAGE AMSTERDAM

Vincent Boele
Birgit Boelens
Irene Constandse
Svetlana Datsenko
Joanne Droogleever Fortuyn
Marlies Kleiterp
Martijn van Schieveen
Natascha Wieman

ONTWERP 2D EN 3D

Gebr. Silvestri
*Met een lichtkunstwerk van
Teresa Mar*

BRUIKLEENGEVER

Staatsmuseum de Hermitage,
St.-Petersburg

De bruiklenen zijn gerestaureerd
in het Restauratie- en Conserverings-
laboratorium van Staatsmuseum
de Hermitage onder leiding van
Tatjana Baranova.

RAAD VAN SPECIALISTEN HERMITAGE AMSTERDAM

Sir John Leighton
Voorzitter
*Director-General, National Galleries
of Scotland, Edinburgh*

Dr. Paul Rem
*Conservator, Nationaal Museum
Paleis Het Loo, Apeldoorn*

Dr. Sjeng Scheijen
*Onderzoeker en Ruslandspecialist,
Universiteit Leiden*

Drs. Harm Stevens
*Conservator 20ste eeuw,
Rijksmuseum, Amsterdam*

Drs. Karin Verboeket
Kunsthistoricus, Verboeket Art Consult

Dr. Christiaan Vogelaar
*Conservator, Stedelijk Museum
De Lakenhal, Leiden*

MET DANK AAN

Nadezjda Boerova en Andrej Prigov
Stichting Vrienden van de Hermitage
Nederland voor de genereuze
schenking van de video-installatie
Marianna (The Fairy Doll)
van Rineke Dijkstra

FOUNDER

BankGiroLoterij

HOOFDSPONSORS

SPONSOR

REGENTEN

De Nederlandsche Bank
Stichting Kramer-Lems
Stichting Virtutis Opus
W.E. Jansen Fonds
Zweegers Foundation

PARTNERS HERMITAGE AMSTERDAM

Inergiek
AVROTROS
Bain & Company
Bosch Energy and Building Solutions
Forbo Flooring Systems
Koninklijke Van Oord
Meijburg & Co Belastingadviseurs
Randstad
SRC Reizen

PARTNERS HERMITAGE VOOR KINDEREN

AMVJ Fonds
Dutch Flower Group
Freek en Hella de Jonge Stichting
Riki Stichting
Spencer Stuart
Stichting Dorodarte
Stichting RCOAK
Stichting Tull Universal
Stichting Zabawas
VandenEnde Foundation

MET DANK AAN

Koninklijk Concertgebouworkest
Stichting Vrienden van de Hermitage Nederland
Vrije Academie | kunst & cultuur
Particuliere donateurs

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was als Prins van Oranje onze beschermheer van 2004 tot aan zijn inhuldiging in 2013.

Meesterwerken
uit de
Hermitage

De schatkammer!

Een Ark van Noach van de kunst- geschiedenis

CATHELIJNE BROERS
DIRECTEUR HERMITAGE AMSTERDAM

Waar ga je beter door kijken? Moet je meer tijd nemen?
Meer informatie hebben? Moet iemand je helpen met een
goede toelichting? Helpt humor? Gaat het om de context?

Al tien jaar lang nemen wij onze bezoekers mee. Op reis langs
kunst, cultuur en geschiedenis. Tentoonstelling na tentoon-
stelling, samengesteld uit de waanzinnige collecties van het
beroemde moedermuseum in St.-Petersburg, denken we na
over de juiste verhouding tussen begeleiden en genieten, tussen
de bezoekers een handje helpen of ze 't zelf laten ontdekken.

Sinds een paar jaar krijgen we hierbij hulp van onze jongste
'collega's'. Het zijn de leerlingen van de Hermitage voor
Kinderen, onze school voor kunstonderwijs. Al sinds onze
feestelijke opening in 2009 geven wij basisschoolleerlingen
uit groot Amsterdam gratis kunstonderwijs en ieder jaar
scouten onze docenten de talenten onder hen voor een

Cultus en schoonheid

De volmaakte schoonheid van het menselijk lichaam, subtiel verleidelijk en met een zweem van sensuele erotiek; jeugd en ouderdom en, daarmee samenhangend, verhevenheid en tragiek – deze thema's vormden in alle tijden een onuitputtelijke bron van inspiratie. De elegantie van de klassieke prototypes is van groot belang geweest voor latere interpretaties. Een mooi voorbeeld is het marmeren standbeeld van Afrodite (*de Venus van Nani*) uit de Romeinse tijd (naar een Grieks origineel uit de tweede – derde eeuw v.Chr.) (cat. 5). Bij deze sculptuur is de lichamelijke haast tastbaar onder de oppervlakte. Het anatomisch volmaakte, soepele lichaam van de godin van de liefde en de schoonheid schijnt letterlijk dwars door het neervallende, lange kleed. Diezelfde werkwijze zien we terug in de duidelijke, welvende lijnen van de subtiele draperie op de haut-reliëffiguur van de Boeddha (zesde eeuw) uit Oost-Turkestan (cat. 6). Bij dit cultusbeeld was de maker ontegenzeggelijk gefascineerd door de verhouding van lichaam en kleding. Dat was geen toeval. Dankzij de veldtochten van Alexander de Grote was de Griekse cultuur in de vierde eeuw v.Chr. al doorgedrongen in het Oosten.

150 V.CHR.

Afrodite (Venus van Nani)

Romeins
cat. 5

6DE EEUW

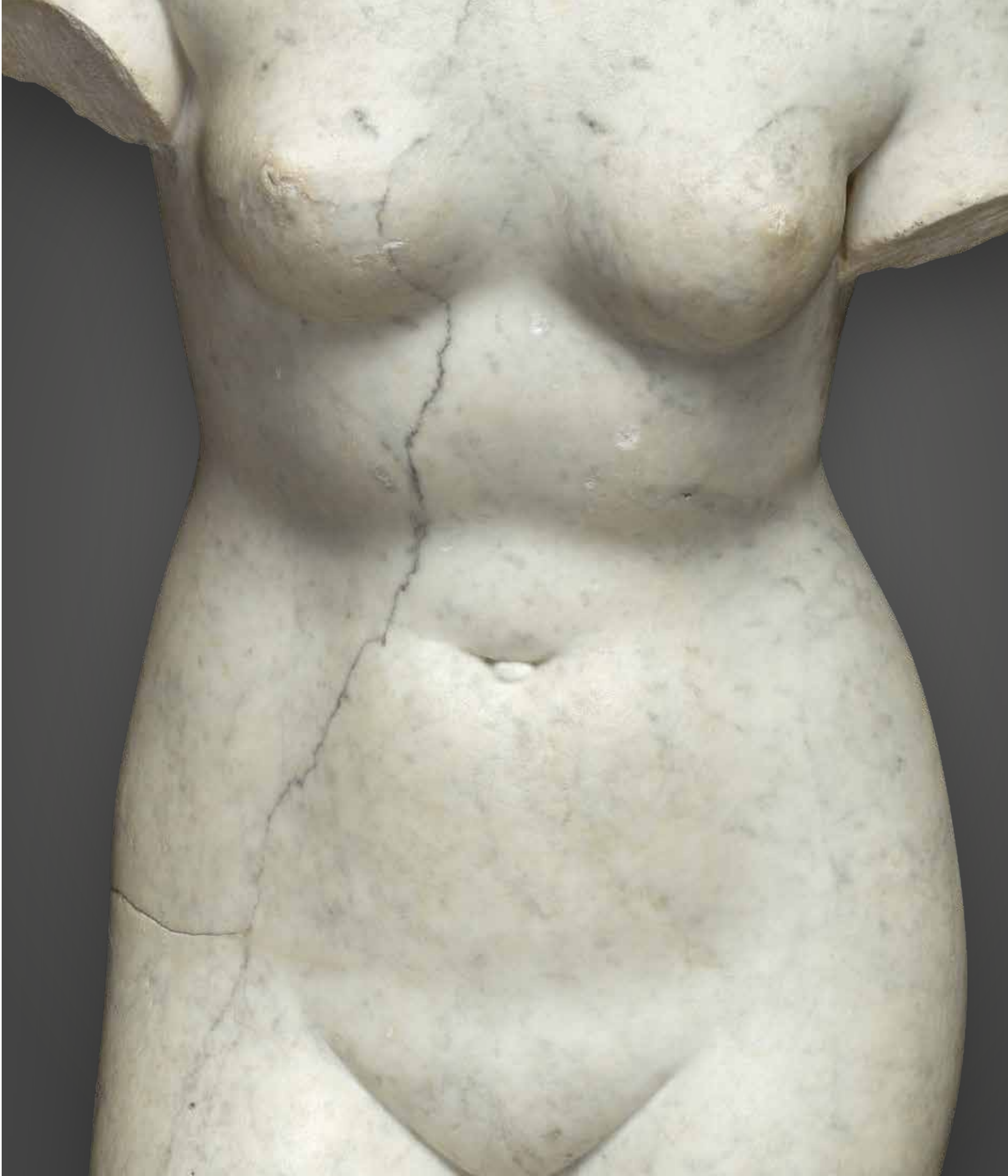
Fragment van een Boedha

Oost-Turkestan (Xinjiang, China)
cat. 5

REMINISCENTIES IN DE KUNST

Natuur en ideaal

Om de combinatie te illustreren van ideale schoonheid van het naakte lichaam met getrouwe anatomische weergave kan de marmeren torso van Afrodite van Romeinse makelij uit de tweede eeuw (naar een Grieks origineel uit de vierde eeuw v.Chr.) (cat. 7) dienen. Het in de klassieke kunst zo geliefde beeld van de godin van de schoonheid en de liefde werd later nog talloze malen gebruikt, in verschillende beeldende en toegepaste kunstvormen, in alle mogelijke materialen en technieken. Dit beeld vormt een elegant paar met de door de klassieke oudheid geïnspireerde, buitengewoon knap geproportioneerde bronzen sculptuur *Lente (zonder armen)* van Aristide Maillol (twintigste eeuw) (cat. 8). Het lichtgroene oppervlak bootst het archeologische patina na. Het naaktmodel, als symbool van jeugd en voorspoed, is vanuit elk perspectief bezien uiterst elegant. In de harmonische silhouetten van de beide vrouwenfiguren is een artistieke verwantschap voelbaar: beide streven naar een synthese van natuur en ideaal.

2DE EEUW N.CHR.

Torso van Afrodite op een volutenkapiteel
Rome
cat. 7

1910-11

ARISTIDE MAILLOL
Lente (zonder armen)
cat. 8

REMINISCENTIES IN DE KUNST

Traditie en vernieuwing

Voor de geschiedenis van de perceptie van schoonheid in al haar verschijningsvormen is het belangrijk verschillende tijdperken met elkaar te vergelijken; dan kunnen algemene kenmerken aan het licht komen. Een ware lust voor het oog is het prachtige schilderij *Donna nuda* uit de school van Leonardo da Vinci (zestiende eeuw) (cat. 9). De lichte kleurnuances van het naakte lichaam en het subtiele spel van clair-obscur in de donkere draperieën verlenen de figuur een bijzondere sensitiviteit. Ter vergelijking tonen we een schilderij van bijna vier eeuwen later: *Vrouwelijk naakt* van de Franse kunstenaar Henri Matisse (twintigste eeuw) (cat. 10). De beide werken verschillen hemelsbreed van elkaar en illustreren tegelijk de verschillende werkwijzen van de kunstenaars. Het portret uit de school van Leonardo toont de academische school met zijn gepolijste realistische uitvoering, terwijl het schilderij van Matisse berust op experimentele weergave door geaccentueerde lijnen en kleurgebruik. De confrontatie van deze schilderijen illustreert de spanning tussen traditie en vernieuwing in de kunst op een welsprekende manier. Vanaf ongeveer 1870 kwamen nieuwe stromingen op als impressionisme, postimpressionisme, die een eigen plaats innamen naast al bestaande schildertradities.

Godsdienst en symboliek

Thema's als vrouwelijkheid en uiteraard moederschap komen, net als dat van de menselijke oerzonde, aan de orde in vele onmiskenbare meesterwerken van de renaissance. Composities, werkwijze en palet van kunstenaars uit die tijd kunnen worden vergeleken aan de hand van twee fraaie schilderijen: *Maria met Kind onder een appelboom* van de Duitse schilder Lucas Cranach de Oude (zestiende eeuw) (cat. 13) en *Madonna delle grazie* van de Italiaanse kunstenaar Lorenzo Lotto (zestiende eeuw) (cat. 14). Beide werken staan bol van symboliek en onderscheiden zich door de knap opgebouwde compositie en heldere kleuraccenten. De behandeling van het religieuze beeld in de beide schilderijen is echter verschillend. Cranach toont een protestantse Maria die Jezus toont als belichaming van de ware Kerk; Christus houdt een stuk brood en een appel in handen, de laatste als symbool van de verlossing van de mensheid van de erfzonde. In de katholieke benadering van Lotto is Madonna met het Kind omringd door drie engelen, die de pasgeboren Verlosser eerbiedig aanschouwen.

CA. 1527-30

LUCAS CRANACH DE OUDERE
Maria met Kind onder een appelboom
cat. 13

1542

LORENZO LOTTO
Madonna delle grazie
cat. 14

REMINISCENCIES IN DE KUNST

